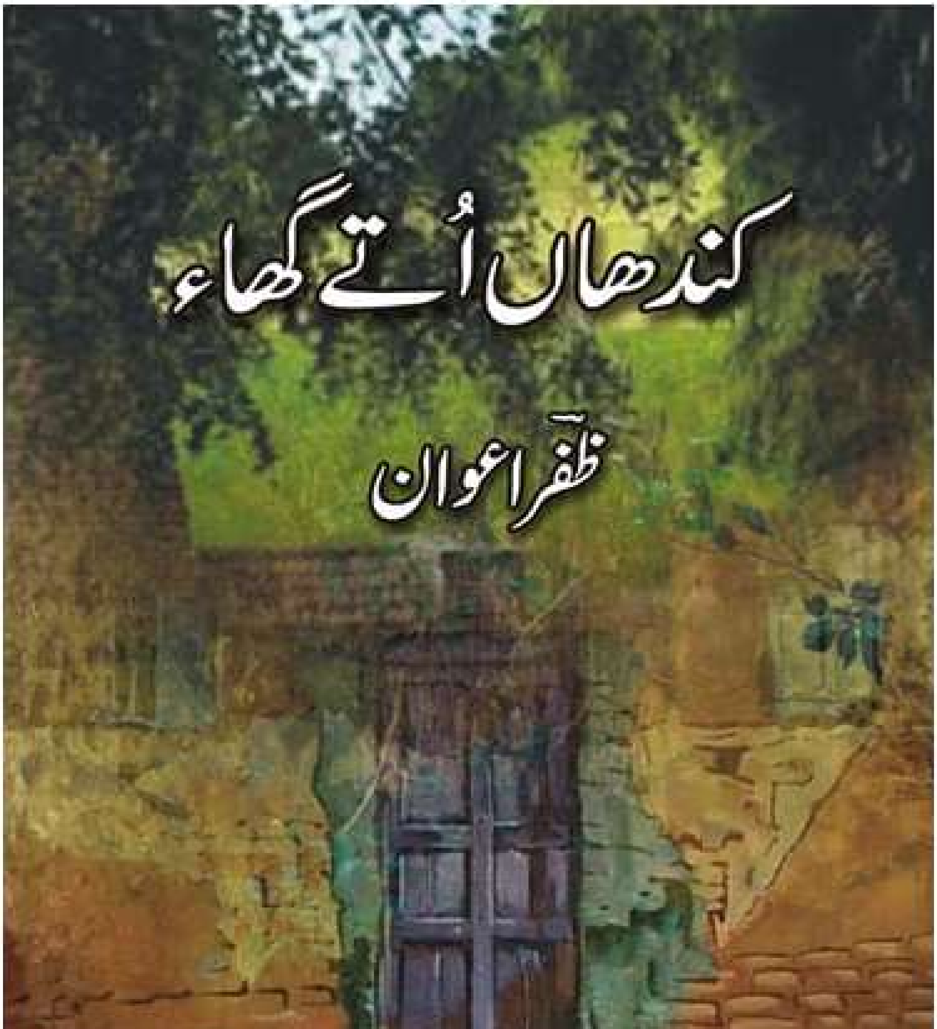
بِسمِ اللہِ الرَّحمٰنِ الرَّحِیمِ

کندھاں اُتے گھاء

ظفر اعوان

نستعلیق مطبوعات

F-3 الفیروز سنٹر غزنی سٹریٹ، اردو بازار، لاہور
0300-4489310 / 0331-4489310
E-mail: nastalique786@gmail.com

نٓ وَالْقَلَمِ وَمَا یَسْطُرُوْنَ٥
القران

نام کتاب	کندھاں اُتے گھاء
شاعر	ظفر اعوان
سرورق	احسن گرافکس
باراوّل	2019
کمپوزنگ	زرناب کمپوزنگ سنٹر، لاہور
بیک فوٹو	ذیشان منظور، کوپن ہیگن، ڈنمارک
مطبع	حاجی حنیف پرنٹنگ پریس، لاہور
قیمت	400 روپے/ 25$ ڈالر

نستعلیق مطبوعات

F-3 الفیروز سنٹر غزنی سٹریٹ، اردو بازار، لاہور
0300-4489310 / 0331-4489310
E-mail: nastalique786@gmail.com

انتساب

نِکّی نِکّی گل تے روسے پاون والی
اک دابے وچ مُک جاندی اے دھی جو ہوئی

دھیّاں رانیاں

عائزہ علی اعوان تے اشباہ علی اعوان

دے ناں

فہرست

چنگا شاعر

''کندھا اُتے گھاء'' ڈنمارک وچ وسدے ہوئے شاعر ظفر اعوان ہوراں دا پنجابی شاعری دا تیجا پراگا اے۔ جہڑا اوہناں نے ماں بولی دی گھڑولی وچ رکھ دتا اے۔ کندھاں اُتے گھاء اُگدا تے نہیں ویکھیا پر کندھاں وچوں نکے نکے بوڑھ تے پیپل نکلدے ویکھے نیں۔ ظفر ہوراں کندھاں اُتے گھاء کنج اُگایا ایہہ تے میرے نالوں بہتا قاری فیصلہ کرن گے۔ مینوں ظفر اعوان چنگا شاعر لگا اے۔ ''کندھاں اُتے گھاء'' اک نواں خیال اے ایہہ فنکار دا کمال ہوندا اے، اوہ جہڑی گل کہوے تے ثابت وی کرے۔ مینوں تے اکو ای شوق اے، ہر روز پنجابی زبان وچ چھپی کوئی نہ کوئی کتاب ویکھاں۔

پردیساں وچ وسدے ہوئے پنجابی شاعر ادیب دا ایہہ وی کمال ویکھیا اے۔ اوہ اپنی زبان تے اپنی رہتل نوں نہیں بھُلدا، اوہ اپنی ماں بولی وچ ضرور حصہ پاؤندا اے۔ میری نظر چوں کئی سینکڑے کتاباں گزر چکیاں نیں۔ ظفر ہوراں دی شاعری وچوں پنجاب تے پنجابی دی رہتل نظر آؤندی اے۔

ظفر اعوان ہوراں نوں رب ہور لکھن دی ہمت دیوے تے اوہ ماں بولی دی سیوا کردے رہن۔ اک ہور نروئی تے خوشی والی گل: پنجابی زبان تگڑی ہوندی پئی اے تے اپنیاں نویاں مہکاں لے کے آ رہی اے۔ کئی ورھیاں توں کہانی، افسانہ، ناول دے سنگ ہڈ ورتی وی لکھن والے میدان وچ آ گئے نیں تے بین الاقوامی ایوارڈ حاصل کر رہے نیں، جنھاں دی دُھم پئی ہوئی اے، ایس کم دا سہرا چڑھدے پنجاب دے سر جاندا اے۔ ایہہ وی اک ڈھیر مان والی گل اے۔ میرے ولوں ''کندھاں اُتے گھاء'' چھپن تے ڈھیر ڈھیر مبارکاں ظفر جی!

بابا نجمی

ویلوٹ مصرعے

پنجابی زبان وچ غزل کہنا، تے اوہوی پکی پیڈی، ایہہ سراں توں لنگھیاں دا کم اے۔ خاص کر کے جدوں اج وی اک خاص طبقہ پنجابی نوں غزل دی زبان ہی نہیں مندا۔ حقیقت وچ اوہ طبقہ آپ پنجابی غزل کہن وچ کامیاب نہیں ہویا۔ پنجابی ہووے، دردمند ہووے اتے گجھیاں رمزاں دا جانو ہووے تاں پنجابی وچ اوہ اوہ غزل ہو سکدی اے جہڑی کسے وی ہور زبان وچ کہی گئی غزل نوں راہے پا دیوے۔ پنجابی زبان وچ گھٹ توں گھٹ لفظاں نال وڈی توں وڈی گل کہہ دینا، کوئی گل ای نہیں، تے ایہہ گل دورِ حاضر دے پنجابی غزل گو شاعر اپنے جمالی تے جلالی رنگ وچ ثابت کر رہے نیں۔

اجہیاں شاعراں وچ ظفر اعوان اک خوبصورت اضافہ اے۔ تے میں اوہنوں غزل دربار وچ جی آیاں نوں آکھناں۔

شعر وچ روانی، سوز تے نغمگی عام خیال نوں وی خاص کر دیندی اے۔ تے خاص خیال نوں امر ہون توں کوئی نہیں روک سکدا۔

کندھاں اتے گھاء وچ ظفر اعوان جوانی چڑھیاں سوچاں نال رواں دواں نظر آندا اے۔ کلام وچ روانی نے ظفر اعوان نوں عام غزل گو شاعراں توں ممتاز کر دتا اے۔

دھیاں پتر دے کے ظفری
ماپے مار مکا جاندا اے

مال یتیماں دا توں کھاہدا
قہر خدا دا، ڈریا نہیں توں

ظفر اعوان دی شاعری وچ آمد تے آورد دا اک نویکلا امتزاج اے۔ حقیقت وچ جدوں تک دماغ کم کردا رہندا اے، تاں اوہ شاعری آورد دی شاعری ہوندی اے۔ تے جدوں گل دماغوں اگے لنگھ جاوے تاں ''آمد'' واقع ہوندی اے۔ انج حضرت پیر وارث شاہ ہوراں موجب آمد اودوں ہی ہوندی اے۔

جدوں اذن حضوروں پایئے جی!

کندھاں اُتے گھاء وچ ظفر اعوان نے اپنے خود شناس ہون دا ثبوت دتا اے۔ خود شناس بندا جدوں جگ شناسی لئی دنیا دا مطالعہ کردا اے تاں اوہ زندگی وچ ای جگ شناسی دی منزل پا لیندا اے۔ جگ شناسی ول ظفر اعوان دا سفر جاری اے۔ جسراں:

سٹ تیری نوں عزت بخشی
ایہہ نہ سمجھیں ڈول کے بیٹھاں

مزدوراں دے ہتھ وچ ظفری
آخر ہو گئے چھالے پتھر

کندھاں اُتے گھاء وچ ظفر اعوان نے پنجابی ادب دے قد کاٹھ دا تے اردو ادب دے قد کاٹھ دا جھڑ ا اک شعر وچ ہی تقابلی جائزہ لیا اے، اوتھوں اندازا ہوندا اے کہ ظفر اعوان سمندر نوں کوزے وچ بند کرن دا ہنر وی جاندا اے۔

میر تے غالب بھل جاوے گا
جا کے اوہنوں ہیر سناویں

کندھاں اُتے گھاء دسدا اے ظفر اعوان اُمید دا شاعر اے۔ نا اُمیدی نوں اوہ

نیڑے وی پھڑکن نہیں دیندا۔ ظفر اعوان اپنی ہک تے مان کرن والا شاعر اے۔ جسراں:

جے میں دن وچ خون نہ بالاں
راتیں چن دی لو نہ ہووے

کندھاں اُتے گھاء وچ ظفر اعوان دا لہجہ دلاں نوں موہ لین والا اے۔ کھڑی توں کھڑی گل نوں وی اوہ ایس طراں ملائم کر کے بیان کردا اے کہ اوہدے مصرعے ویلوٹ مصرعے لگ دے نیں۔ جسراں:

نکی نکی گل تے روسے پاون والی
اک دا بے وچ مک جاندی اے، دھی جو ہوئی

اج وی مینوں تیرا کہہ، سب ہسّے نیں
خورے اج کیوں اس گل تے میں چڑیا نہیں

پوری دید نصیب نہ ہوئی
ہو گئے اکھ تے اگے اتھرو

ٹھیکیداری قائم رہنی
ہووے مسجد بھاویں مندر

میاں محمد بخش ہوراں فرمایا سی!

جو شاعر بے پیڑا ہووے، شعر وی اوہدے رُکھے
بے پیڑے تھیں شعر نہ ہندا اگ بن دھوں نہ دُکھے
جس وچ گجھی رمز نہ ہووے دردمنداں دے حالوں
بہتر چپ محمد بخشا سخن اجیہے نالوں

شعر دا معیار اگر میاں محمد بخش ہوراں دی کسوٹی تے پرکھیا جاوے تاں گل بڑی دور اپڑ جاندی اے۔ کیوں جے اوس کسوٹی تے کوئی پیر فقیر ہی پورا لہہ سکدا اے۔ ظفر اعوان بارے جاپدا اے کہ اوہ آپ تے پیر فقیر نہیں پر پیراں فقیراں نوں منن والا ضرور اے۔ تاہیوں تے کہندا اے:

موت دا جشن منانا ظفری
آئی ویکھ کے لکنا نہیں میں

تجمل کلیم

چونیاں

14-10-19

کندھاں اُتے گھاء تے ظفر اعوان

جیس بولی نوں سانبھن والے انکھی پُتر جیوندے ہوون، اوہ بولی کدی نہیں مر دی۔ دھرت جنی پُرانی پنجابی بولی نوں صوفیاں بزرگاں پیراں فقیراں ادیباں تے شاعراں نے نہ صرف نثر تے شاعری دے روپ چہ سانبھیا سگوں ایدھے ودھالئی وی پورے جتن کیتے، میل ملاپ لئی ورتوں دی زبان دے طور تے وسیلا بنایا تے جیون دے ہر پکھ نوں مذہب توں لے کے ہر سماجی مسئلے نوں اپنیاں لِکھتاں دا موضوع بنایا، سوہنے تے سُچے ڈھنگ نال بیان کیتا، اوہ سُچا ادب اج وی ماں بولی دے متھے دا جھومر اے۔ اج وی پنجابی دے ودھالئی پنجاب دے انکھی پُتر کسے نہ کسے روپ چ اپنا کم کر رہے نیں، پنجابی دے ودھالئی سگوں تیزی آ گئی اے، منیا پنجابی نوں کئی مسئلے تے روکاوٹاں دا ساہمنا اے پر دوجے پاسے پنجابی لکھن والیاں چ وادھا ہو رہیا اے، پہلاں اِکا دُکا کتاب چھپدی سی پر اج کلے لہندے پنجاب چ ہر سال کلی شاعری دیاں پنجاہ توں سٹھ کتاباں چھپ رہیاں نیں، پنجابی پروگرام مشاعرہ تے کئی ثقافتی میلے ودھدے جا رہے نیں، پنجابی لکھاری ہر سال انمُلے خزانیاں نال نثر تے شاعری دوہاں رنگاں چہ ماں بولی دی جھولی بھر دے جا رہے نیں تے ایہ سلسلہ رہندی دُنیا تک چلدا رہووے گا۔

شاعری جذبیاں دے اظہار دا اِک سوہنا تے سُچا وسیلا اے، شاعر ہونا نہ سوکھا کم اے تے نہ ای کوئی اپنی مرضی نال شاعر بن سکدا اے، ایہ ربی عطا اے جو ہر کسے دے نصیباں چ نہیں ہوندی، ہزاراں دی ابادی چوں کوئی اک بھاگاں والا بندا شاعر ہوندا۔

اج دی شاعری دے جہات پایئے تے بہت سوہنا تے سُچجا لکھن والیاں دی تھوڑ نہیں، پنجابی غزل تے نظم اج اُچ پدھر تے کھلوتی اے۔

پنجابی غزل دی ٹور چ اِک سُچا تے سُچجا شاعر ظفر اعوان وی اے، جہڑا روٹی روزی لئی پردیس دا دُکھ جھل رہیا اے پر اوہدی اِک خوبی ایہ وی اے، جہڑا گوریاں دے دیس رہ کے وی گورا نہیں ہو یا سگوں کنک وِنّا ای رہیا اے، اوہنوں اپنے دیس دیاں کنک کپا ہواں نال چوکھا پیارا اے جہڑا اوہدی شاعری چ جھلکارے پیا ماردا اے۔

ظفر اعوان نال میری اج تک مُلاقات تے نہیں ہوئی، فیس بُک تے اوہناں دی اِک غزل پڑھی۔

ہسدی ہسدی رُک جاندی اے دھی جو ہوئی
دیس پرائے لُگ جاندی اے دھی جو ہوئی

جہڑی سِدھی دِل تے وجی تے ایس غزل نے مینوں ظفر اعوان ہوراں نوں ہور پڑھن تے مجبور کردتا، جِویں جِویں اوہناں دی شاعری پڑھدا گیا اوویں اوویں دِل دا دِل ول پینڈا شروع ہو گیا تے اوہناں نال واہ واہ نیڑ ہو گیا۔

ظفر اعوان ایس توں پہلاں ماں دی بولی پنجابی نوں دو مجموعے ''زیویں سدھراں دی'' تے ''عُمراں دے کھوہ'' دان کر چُکیا اے، ہتھلی کتاب ''کندھاں اُتے گھاء'' اوہدا تیجا شعری مجموعہ اے۔

ظفر اعوان دی شاعری چ ہر رنگ سُچجے ڈنگ نال موجود اے، پنجاب دی رہتل نال اوہنوں انتاں دا پیار اے، اوہ اپنی رہتل نوں بھورا وی نہیں بُھلیا سگوں اوہدی شاعری چ ساڈی رہتل دیاں مِٹ رہیاں شیواں دا ڈھیر دُکھ اے۔

ظفر اعوان دی شاعری چ دیس دی محبت ڈھلکاں ماردی اے اوہ دوجے دیس چ رہ کے وی اپنی وِسری ہوئی رہتل نوں رُسے ہوئے ویلے نوں موڑ لیاون دا ڈاڈھا چاہیوان

اے تاں ای تے اوہ کہندا اے۔

ڈھولے ماہیے ٹپے گاواں وطناں تے
اُجڑی رہتل فیر وساواں وطناں تے

ماپے بھاویں ماڑے ہوون تے بھاویں تگڑے دھیاں دے لیکھ توں ڈردے رہندے نیں، دھیاں نمانیاں چِڑیاں ہوندیاں نیں۔ نہ کوئی اپنا دیس تے نہ کوئی گھر، بیگانیاں سہاریاں تے پورا جیون بتا دیندیاں نیں۔ ماپیاں دے گھر وی اِک دِن پروہنیاں وانگ اپڑدی کسے ہور تھاں کسے ہور گھر جا کے وسناں عورت دا ای جگرا اے، پہلاں پیو دے گھر فر سائیں دے گھر تے اخیر پُتراں دے گھر، جمن توں لے کے بے نیائیں دا شکار، نہ مُکن والے دُکھ تے دھیاں کدی جائیداد توں بے دخل پیو دی پگ تے ویراں دے جھگڑے چ قُربانی دا بکرا دھی ای بندی اے۔ ظفر اعوان نیں ایس دُکھ دا نقشہ کمال سُچجے ڈھنگ نال الیک کے ثابت کردتا اے کہ اوہ ہر چِتر اُلیک سکدا ای نہیں اوہدے چ ہر رنگ بھرنا وی جاندا اے، اوہدے ایہ شعر اکھر اکھر دُکھ تے مصرعا مصرعا پیڑاں ہنڈاندے نظریں آوندے نیں تے پڑھیار دے کلیجے نوں رُگ پالیندے نیں۔

ہسدی ہسدی رُک جاندی اے دھی جو ہوئی
دیس پرائے لُگ جاندی اے دھی جو ہوئی
بابل دی پگ ویر دی عزت خاطر چندری
ٹُٹے نہ تے جُھک جاندی اے دھی جو ہوئی
ویر نوں پوری مینوں ادھ پچدی لبھی اے
میری روٹی پاروں تُھڑ گئی ڈھیر کمائی

اج دا دور اخلاقی قدراں دے زوال دا دور اے، نیاں مٹدا جا رہیا اے۔ وڈے چھوٹے دی عزت دا جنازا نِکل چُکیا اے، کَچھ دھرو ودھدی جا رہی، ہر روز ماڑے نال ظلم

ودھ رہیا اے۔ دہشت گردی قتل وغارت عام ہوندی جارہی اے، اِک دوجے دے حق تے ڈاکا مارنا جائز سمجھیا جارہیا اے۔ شاعر حساس وی ہوندا اے تے معاشرے دا عکاس وی، اوہدی پوری نظر معاشرے تے ہووے ای تے اوہ اپنے معاشرے دی عکاسی کرسکدا اے، جہدی نظر اپنے دور دے مسئلیاں تے نہ ہووے ''اوہ بے پیڑا تے بے رمزا ہوندا اے'' پر ظفر اعوان گُجھ پیڑاں ہنڈاون والا شاعر اے۔ معاشرے دے روگ جھڑے سانوں ہولی ہولی اندرو اندری کھارہے نیں۔ ظفر اعوان دی شاعری چوں ایہ تصویراں پوریاں نظر آوندیاں نیں، اوہنے ایس دھرونوں کنے سُچے ڈھنگ نال بیانیا اے شعر ویکھو۔

وِچ کچہری دھاڑاں مار جو رویا سی
دھی دا بابل کاہنوں ڈریا دساں گے

مال یتیماں دا توں کھاہدا
قہر خُدا دا ڈریا نہیں توں

جگ تے رب دی جنت وی
پھوکی ساری جاندا اے

چل رہے دور چہ لوک محفوظ نہیں رہے، ہر پاسے ڈر دا پالا ودھدا جارہیا اے، راکھے راکھے نہیں رہے، منصف مُنصف نہیں رہے، تگڑے تگڑے ہوندے جارہے نیں تے ماڑے سگوں ماڑے، ایہ سبھ اودوں ہوندا اے جدوں بے نیائیں حدوں ودھ جاندی اے، ایہناں گلاں توں شاعر متاثر ہوئے بناں نہیں رہ سکدا، ظفر اعوان اج دے دور دا عکاس شاعر اے، اوہدے ایہ شعر مونہوں بول کے دسدے پئے نیں۔

ٹوٹے ٹوٹے پُت دا جُثہ بُڈھی مائی نے
مولا جانے کیویں ڈھویا اللہ خیر کرے

ڈاکو بھردے نگری اندر
لٹدے ویکھے وردی اندر

ماڑے دی میں پیلی کھوہ کے
پنڈ وچ ہور مسیت بنانی

پردیس تے چُلھیوں اوہلے بھیڑا ہوندا تے کسے ہور دیس رہنا تے بہت اوکھا اے، ظفر اعوان دی وڈی خوبی ایہ وی اے، بئی اوہ بیگانے دیس چ رہ کے وی پنجاب دا پُتر ہوون دا حق ادا کر رہیا اے، ماں بولی دی سیوا اوہدیاں کتاباں دے روپ چہ سبھ نوں نظر آرہی اے، دوجا اوہ دیس چہ رہین والیاں نوں ایہ وی دسن دے جتن کر رہیا کہ روٹی لئی بیگانے دیس رہین والے کنے مجبور ہوندے نیں، کِنیاں سدھراں نوں روز دفناندے نیں، کِنیاں سِکاں چھلتر وانگوں دِل چہ گُھبدیاں رہندیاں نیں، اوہدے ایہ شعر پردیس چ رہین والیاں دیاں جیوندیاں جگدیاں تصویراں نیں۔

جی کردا اے ویزے کامے ساڑ دیاں
یار پُرانے لبھن جاواں وطناں تے

دھی دا لہنگا پُت دا سہرا گھلیا اے
پورے کرلئی چاء میں چھیتی آواں گا

تیرا روپ سروپ تے بچپن بچیاں دا
دِتا وقت گنوا میں چھیتی آواں گا

ایہناں چار مصرعیاں وچ ظفر اعوان نے پوری کہانی بڑے من کِھچھویں انداز چ اُلیک دتی اے، دو نقشے ویکھادتے نیں پردیساں دا حال تے پچھلیاں تے کیہ بیتدی اے، چار مصرعیاں چ پوری فلم چل پیندی اے، ایتھے اوہ پورا تے سُچجا چِتر کار نظریں آوندا اے۔

علم تے جہالت ازلاں توں بندے دے نال نال چلدے آرہے نیں، جہالت دے کنڈے علم صدیاں توں کڈھدا آرہیا اے تے کڈھدا رہووے گا، دو جا مذہبی ونڈ اتے فرقے بازیاں انسان نوں انسان نہیں رہین دِتا تے کُجھ لوکاں دا علم اج وی کُجھ نہیں وگاڑ سکیا، ظفر اعوان نے ایہ ڈھیر سوہنے انداز چ کِجھ کے کئی لوکاں نوں شیشا وکھان دی اُچیری کوشش کیتی اے۔

جہل دا سینہ پاڑاں گا
ہتھ وچ علم دی برچھی اے
کُجھ مسلک کُجھ لیڈر پوجن
لوکاں فیر بنا لئے پتھر
سِر وچ ٹوپی ہتھ وچ ڈنڈے
گلیاں وچ پِھردے مُشٹنڈے
ویکھ مسیتے بہہ کے مُلاں
روٹی بدلے نفرت ونڈے

اپنی گل مُکاندے ہویاں، ظفر اعوان دے اِک شعر دا حوالا دین توں پہلاں ایہ ضرور کہواں گا اوہ شاعر بھاگاں والا ہوندا اے، جہنوں زندہ رکھن والا اِک شعر وی نصیب ہو

جائے پر ظفر اعوان کول اِنج دے کئی شعر نیں اوہناں دے اِک شعر دا حوالا میرے ولوں۔

جگ تے کوئی رُلدا ناہیں
ہوندا لیکھ جے ماواں لِکھیا

ظفر اعوان دی شاعری پیڑاں ہنڈاندی شاعری اے، اوہدے اکھر کنیاں پیڑاں جِگاوندے جاندے نیں، اوہدیاں غزلاں چ کوئی انج دی شے ہے جہڑی بدوبدی اپنے ول کِھچ لیندی اے، اوہدے کول اودھم وی اے، ہمت وی اے تے روگاں نوں بیان دا سُچا ڈھنگ وی اوہ اج دے سُچے شاعراں دے نال پورے بھار نال کھلوتا اے، کئی تنظیماں نال جُڑیا پردیس چ رہ کے ماں بولی دی پوری سیوا کر کے سُچے پنجابی پُتر ہون دا ثبوت دے رہیا اے، رب اوہدے قلم نوں ہور طاقتاں عطا کرے تے پنجاب دا ایہ سُچجا پتر انج ای ماں بولی دی سیوا کردا رہووے۔

میری دعا اے ظفر اعوان دی ہتھلی کتاب ڈھیر نامنا کھٹے۔

ارشاد سندھو

ایم اے ایم ایڈ

کندھاں اُتے گھاء

پڑھن والی کتاب جے
کیوں توں پہلاں میں کہناواں
شاعری تے نثر
نیویں ہون، وچکارولے، یا اُچے
تناں وچ
پڑھن سنن والیاں لئی
دوہاں طراں دے سبق ہوندے نیں
ایس لئی
تناں نوں ای صلاہنا۔خدمت ہے
تے جتھے
کجھ وکھرا نوکیلا وی ہووے
تے سبق وی۔اوتھے جی کردائے
داد ورھائی جاوے
ظفر اعوان ہوریں پہلی گل،شاعری نال
عشق کردے نیں

دوجی گل شاعری جاندے نیں
تیسری گل انسانی چنگایاں تے
خباشتاں توں واقف وی نیں
کسے بھکھدے ملھے بھتے
کجھ ایلکن دی ہمت دا
سوچدے ای نیں۔ایہہ کر
وکھاؤندے نیں

کندھاں اُتے گھاء

مڈھوں پاندتیکر ودھیا اے
اینی گل ضروراے۔جسراں
ہر دِسّن والی شے ہر کسے نوں
اکوجہی نہیں دِسدی
ایسے طراں۔شاعر تے
جدوں کلام اُتر دا اے
خورے کہڑی دنیا وچ
ہوندااے،کدے کدے اوہ
بہت وڈیاں گلاں کرجاندااے
جنہاں دی پڑھن والے
نوں سمجھ نئیں آؤندی
کدے کدے

پڑھن والا تے لکھن
والا وکھرا وکھرا وی سوچدے نیں
ظفر اعوان
ہوراں ایس توں پہلوں وی دل
چیر دین والی شاعری کیتی اے

کندھاں اُتے گھاء

وچ ظفر اعوان ہوراں
سوچ، مقصد تے
درد دی ایہو جہی
فوٹو کھچی اے
بھئی ہلا کے رکھ دتا
دھی بارے لکھدے نیں

نکی نکی گل تے روسے پان والی
اک دابے وچ مُک جاندی اے دھی جو ہوئی
پیو دی قبر تے جا کے ظفری رولیندی اے
مال و زر تے تھک جاندی اے دھی جو ہوئی

روا دتا سُو
ہلا دتا سُو
گھما دتا سُو
ایس کتاب وچ

حمد دی نعت وی
حسین وی چاہت وی
ڈھولے ماہیئے چانن وی
پلکاں یارا لامن وی
سدھراں جَھلاّں بُھلاّں وی
بجھیاں ہویاں چلہاں وی
شعراں دیاں نجیراں نیں
ہجر وچھوڑے تیراں نیں
لکھدے نیں

کہڑا بچیا کہڑا پھسیا دساں گے
اگاں اُتے کہڑا نچیا دساں گے

فیر بولدے نیں

تیرا میرا ملنا اوکھا
توں پھسیا ایں فرقاں اندر

خیال دیندے نیں

پیلی وچ پنیری دی تھاں
زیویں داراں گڈے کوٹھے

نویکلی گل

نیکی کر دریا نئیں پانی
آپاں چوک چ فوٹو لانی

جے توں اگ بجھائی نہ تے
اک دن تینوں سڑنا پینا

تے ہور بہت کجھ ۔ جہدا کتاب پڑھیاں ای پتہ لگ سکدا اے،
جیوے ظفر اعوان ۔

ایڈووکیٹ بابا اسحاق سہوتہ
(بابا سہوتہ)

سوہنے خیالاں دی شاعری دا مجموعہ

خوشبو کسے پُھل دی ہووے یا خیال دی، اپنے آل دوال نوں مہکا کے اپنی ہوند دا سنیہا بندی اے۔ انج اوہ نال جڑی لوکائی دی پوری مورت ہوندی اے بھاویں اوہ اکھراں نال کاغذ تے الیکی ہووے یاں کسے مصور دے رنگاں وچوں بولدے منظر دا حصہ۔ ایہنوں ویکھان تے محسوسن لئی اندر جھاتی پاندیاں اکھاں نوں منظر وچ رکھنا پیندا اے تاں ای اکھراں تے رنگاں وچوں تخلیق کار تائیں اپڑ ہوندی اے۔

اج کل میرے چار چوفیرے خوشبو اے
میں پھلاں دے سینے کھول کے بیٹھاں واں

دھرتی دے نویکلے رنگاں دی چاہت ای شاعر دی مڈھلی محبت ہوندی اے۔ ظفر اعوان دی شاعری وچ دھرتی دے سبھ رنگ رل کے سانوں دسدے نیں کہ اوہناں دی محبت دا کہڑا موسم کہڑے ویلے اوہناں تے مہربان ہویا تے کہڑی عمریں وچھوڑے دی سٹ مار کے وکھ ہویا۔ ظفر اعوان محبت دے جذبیاں نوں اکھراں وچ انج ڈھالدا اے کہ اکھر بولدے جاپدے نیں۔ اوہدی محبت کسے اچیچی مورت تیکر ای رک نہیں جاندی سگوں دھرتی نوں کلاوے وچ لے کے انج چیچھی پاندی اے کہ مٹی، دھپ، چاننی، ہوا تے بدل اوہدے من دے ویڑھے آ بہندے نیں۔ فیر اوہ دل توں چھوئی گل اغاں ودھاندیاں جگ دے کھلار دا حصہ بن جاندا اے۔ ایتھے اوہدے تے کھلدا اے کہ اوہدی مٹی تے

عشق دی بھٹھی وچ پک کے کھنکن لگ پئی اے۔ ایہ کھنک ای اوہدی منزل اے جیہدے وچ دھمال دا رنگ وی اے یار دی چاہ وچ جثے چ بیٹھی۔ میں نوں پھاہے لا کے پاک صاف ہوناوی۔ البیلی چاہت اتھروواں وچ پرو کے جثے وچ گھول دتی گئی اے۔ ایس لئی نمے نمے ہاسے وچ وی اُداسی دی جھات دسدی اے۔ محبت دی سویل تے شام دا منظر بدلدیاں رُتاں دی لمی کہانی وانگ اے جہڑی شاعری دے دل تے واپردی ہوئی حیاتی دے نویں معنی دسدی اگے ٹردی اے۔ ایس پراگے وچ پریم کہانی دے نال نال لوکائی دے ویہار دا مہاندراوی موجود اے۔ پرانیاں شکر دوپہراں تے ہنیریاں دی گل کردیاں سمے دے گھٹ جاون دا سیاپا بندیاں دی نس بھج تے وین پاندے نظر آندے نیں۔ ظفر اعوان دی شاعری وچ آس اُمید تے اڈیک دا پلا نہ چھڈن دی صلاح حیاتی دے روشن مکھ ول ویکھن دا پربندھ اے۔ اوہ ماڑے حالاں وچ وی چنگے ویلے دے سفنے نال چکی پھردے نیں۔ ایہناں خواباں لئی اوہ نیندر دی قربانی دے کے سانوں اپنے نال لے کے چلدے نیں۔ ایہہ سوہنے خیالاں دی شاعری دا مجموعہ سانوں اپنے نال ملان دا آہرے۔

ڈاکٹر صغرا صدف

کندھاں اُتے گھاء

ظفر اعوان دی شاعری سندیسا اے نویں نویکلی فضا دا جے پنجابی زبان وچ رچے بسے مٹھاس نال بھرے انمول موتیاں ورگے اکھر اوہناں نے چُن چُن کے استعمال کیتے نیں شاعری شاعر دا انوکھاپن باہر لے کے آندی اے تے ایہہ ادراک شاعر نوں اگلیاں منزلاں ول لے جاندا اے۔ ظفر اعوان نے جہڑا سفر شروع کیتا اے اوہ اوکھے پینڈیاں دا تے ہے ای پر ہولی ہولی منزلاں سوکھیاں ہوندیاں جان گیاں۔ ریاضت تے تپسیا اوہناں دیاں ہڈاں وچ نظر آندی اے جیکر پنجابی زبان دی مہک اینی سوندھی اے کہ کسے نوں وی اپنی بکل وچ لے کے امر کرسکدی اے۔ ظفر اعوان دے ایہہ شعر ساری کہانی دس رہے نیں:

بوہا بند سورج دا میں ہوون نہیں دینا
میں دیگر ویلے سی کنڈی کھڑکائی اے

رب دے گھر وچ دیر تے ہے پر نھیر نہیں
آس دا دیوا بال میں چھیتی آواں گا

ایہو لوڑ سمے دی آس دے بوٹے لا
مایوسی دے ڈیرے کڈھ دے شعراں چوں

تیری چنی ورگے بوٹے لبھے نہیں
اپنا کل جہان پھرول کے بیٹھا واں

زبان تے گرفت تے ثقافتی رچاؤ اوہناں دی داخلی کھچ بن کے ابھر دا اے تے ایہہ جوہر کسے وی لکھاری نوں زندہ رہن دا عندیہ وی دیندا اے۔

ظفر اعوان دی شاعری اک نواں سنگ میل اے تے پنجابی زبان دا حوصلہ وی۔

افضال نوید
کینیڈا

ظفر اعوان دی شاعری

پابلو نیرودا نے آکھیا سی کہ شاعری انسان دے اندر دی گہرائی دا بلاوا اے۔ظفر اعوان نے اپنے وطن توں دور رہ کے وی پنجابی ماں بولی وچ شاعری کیتی سمجھو کہ اپنی ہوند پچھانی۔

چپ چھپیتے غزلاں اندر
اگاں دیون لا کجھ مصرعے
لکھدا نہ تے رل کے مینوں
ظفری جاندے کھا کجھ مصرعے

ظفر اعوان نوں مشکل تے بناوٹی اکھراں نال اپنے شعراں نوں شنگارن دی بجائے سدھے سبھاتے سادہ اکھراں نال ڈونگھی گل کرن دا ول آوندا اے۔

چانن توں بِن کر نہ سکیا انبر واس گزارا
چن دے بوہے آن کھلوتا سرگی والا تارا
اکھراں راہیں عقلاں دے در کھولی جا
بانہواں والے گھیرے کڈھ دے شعراں چوں

اوہ بے شک کسی مجبوری دی وجہ توں بیگانیاں ملکاں وچ رہ رہیا اے یا رزق دی تلاش وچ پردیس کٹ رہیا اے لیکن روحانی طور تے اوہدے پیراج وی پنجاب دی دھرتی وچ

ای گڈے ہوئے نیں۔

روزہ رکھ کے منگ دعاواں میرے لئی
اس واری میں عید مناواں وطناں تے

نویں دھرتی نے اوہنوں نویں تجربیاں نال آشنائی دے کے اوہدے ذہن نوں وسعت ضرور دتی اے جیہدے نال اوہدے خیال دی فصل پہلاں توں وی سنگھنی تے زرخیز ہوگئی اے۔

پردیساں وچ کھجل ہویا خاک جوانی کر کے
ہجر وچھوڑے درد کمائے نقل مکانی کر کے
قصے اندر چپ سی وٹی شاید کجھ کرداراں
لیکھک بیٹھا سوچ رہیا سی ختم کہانی کر کے

جتھے ظفر اعوان نوں ہجرت دے تجربیاں نیں بہت سارے شعراں دا خالق بنایا اوتھے ای اوہدے بہت سارے شعر اوہدی اندر دی سیاحت دا نتیجا وی نیں۔

جس بوہے توں پار اُڈیکدے راہ مینوں
میتھوں اج تک اوہی جندرا کھلیا نہیں

اکھاں دے منڈھ بیٹھی کالک دسدی اے
میں خواباں لئی نیندر رول کے بیٹھا واں

بابا فرید ہوراں فرمایا سی:

پنج رکن اسلام دے چھیواں فریدا ٹک

تے ظفر اعوان نے ایس گل دا انج کر کے اظہار کیتا اے:

رجے نوں دسیا نہیں بھکھے نے تکیا اے
روٹی دی بُرکی وچ رب شکل دکھائی اے

ظفر اعوان نوں غزل کہن دا ول اے تسیں اوہدی غزل نوں بھاویں کسے فیتے نال ناپ لئو:

لوکاں بھاویں غزلاں دا ناں دتا اے
پیڑاں نوں دیوان بنائی بیٹھے آں
منیا اے مشہور تے نہیں آں پر ظفری
اپنی اک پہچان بنائی بیٹھے آں

سر تے پیر رکھ کے نٹھدی ایس تیز رفتار زندگی وچ وی چنگی شاعری چپ چپیتے اگے تہانوں گلوکڑی پا سکدی اے اور تہاڈے شعور وچ اپنی مشک مچا سکدی اے۔

باقی اصل فیصلا تے ویلے دا ای ہوندا اے۔ جہڑا یاد وی رکھ سکدا اے تے بھلن ہار وی اے۔ باقی جو کرے کرتار

رشید ندیم

میں تے میری ماں بولی

میرا ماں بولی نال رشتا ماں تے پُت ورگا اے۔ پنجابی وچ گل کراں تے لگدا اے میں پردیسی ہوندیاں ہوئیاں وی پنڈ والے گھار دے ویڑھے، برانڈے، بیٹھک یا کسے ہور کمرے وچ بیٹھا ہویا واں۔ مینوں اکثر لوک آکھدے نیں، توں کیہ ہر ویلے ماں بولی دی رٹ لائی رکھنا ایں، پنجابی دا کھیڑا چھڈ دے پنجابی وچ شاعری کر کے توں کدے وی وڈا شاعر نہیں بن سکدا۔ میں اوہناں نوں ہمیشہ ایہو آکھدا واں کہ بھاویں میں وڈا شاعر بناں یا نہ بناں پر میں پنجابی نہیں چھڈ سکدا، منیا میریاں مجبوریاں نے مینوں میری ماں تے دھرتی ماں توں دور کر دتا اے پر جے میں ماں بولی توں دور ہو گیا قسم خدا دی میں مر جاواں گا۔ پنجابی زبان میرے ساہاں وچ وسدی اے تے مینوں پنجابی توں دور وی میرے ساہ ای کر سکدے نیں۔

میں تہانوں اپنے مونہوں اپنی شاعری بارے دسن دی لوڑ نہیں سمجھدا کیونکہ بابا نجمی صاحب، تجمل کلیم صاحب، ارشاد سندھو صاحب، صغرا صدف صاحبہ، بابا سہوتہ صاحب، رشید ندیم صاحب تے افضال نوید ہوراں جہے وڈے لکھاریاں دے مضمون پڑھن توں بعد ایس گل دی تھوڑی جنی گنجائش وی نہیں بچدی۔ ایس لئی میں موقع توں فیدہ چکدیاں ہوئیاں اپنے بارے ضرور دسنا چاہواں گا۔ میں کنگرہ روڈ سیالکوٹ تے واقع پنڈ ہرپال وچ اکھ کھولی۔ گورنمنٹ ہائی سکول معراجکے توں میٹرک کیتا، جناح اسلامیہ کالج سیالکوٹ توں

ایف ایس سی کیتی، یونیورسٹی آف سینٹرل پنجاب لاہور توں بی ایس کمپیوٹر سائنس کرن توں بعد بی ٹی ایچ یونیورسٹی سویڈن توں ایم ایس سی الیکٹریکل انجینئرنگ کیتی۔ 2009ء توں بچیاں دی روزی روٹی لئی ڈنمارک وچ رہ رہیا واں۔

ہتھلی کتاب ''کندھاں اُتے گھاء'' توں پہلاں میرے چار شعری مجموعے چھپ چکے نیں۔ جنہاں وچوں دو مجموعے پنجابی دے ''زیویں سدھراں دی''، ''عمراں دے کھوہ'' تے دو اُردو دے ''آروزئے سحر''، ''مہاجر پرندے'' شامل نیں۔ میں پنجابی دے نال نال اردو وچ شعر ایس لئی کہنا واں کہ میں دُنیا دی اکھ وچ اکھ پا کے آکھ سکاں، ''پنجابی وچ لکھنا میری مجبوری نہیں، من مرضی دا سودا اے۔''

ظفر اعوان

کوپن ہیگن، ڈنمارک

حمد

میرے عیباں اُتّے پردا پایا اے
رب سوہنے نے اپنا کرم کمایا اے

اوہنے میرا تن من روشن کیتا اے
میں وی اوہدے ناں دا دِیپ جلایا اے

پکّا سی ایمان کے کُنڈی کھولے گا
آندے جاندے بُوہا وی کھڑکایا اے

مرشد دسیا، سوہنا چِت وِچ وسدا اے
ایسے لئی تے دِل دا ٹھور سجایا اے

میرے سُر تے تال چ عربی ڈھولن اے
اج میں الا اللہ دا ڈھول وجایا اے

جنگل بیلے وِچ تُوں جیہنوں لبھنا ایں
اوہنے مینوں کوکاں مار بُلایا اے

ظفری اوہ شہ رگ توں نیڑے وسدا اے
جس نے عرشاں اُتّے ڈیرا لایا اے

نعت

سوچ نوں سُچّا ہوون دے
ذِکر نبی دا چھوون دے

پہرے دارا وسّیں تُوں
روضے کول کھلوون دے

سوہنے راضی ہو جانا
اکھ نوں پورا روون دے

نور دے وگدے چشمے چوں
اک دو مشکاں ڈھوون دے

رحمت دے اس مینہ ہیٹھاں
بیبا تن من دھوون دے

جاگے لیکھ نمانے دے
بدبختی نوں سوون دے

صبراں دا پھل پکیا اے
ظفری نوں اج کھوون دے

پاک حسینؑ دے گیت میں گاواں
حیدرؑ توں میں صدقے جاواں

اصغرؑ لئی جس راہ نہ بدلی
اس دریا نوں اگ وچ پاواں

کربل ول منہ کر کے منگاں
ہو جاون منظور دعاواں

شالا غازیؑ ورگے ہوون
پُتّر جد وی جمّن ماواں

جُثّے اندر خون علیؑ دا
ظلماں دے میں خیبر ڈھاواں

ہاں اعوان میں پُت غازیؑ دا
میری گُھڑتی وِچّ وفاواں

حق تے کھڑنا حسین توں سِکّھو
سچ لئی مرنا حسین توں سِکّھو

لاشے چُک چُک حسین ٹُٹیا نہیں
دُکھ نُوں جرنا حسین توں سِکّھو

موت دی اکھ چ اکھّاں پا کے تے
سجدے کرنا حسین توں سِکّھو

تھوڑے ہو کے وی حق تے ڈٹ جاؤ
جنگ لڑنا حسین توں سِکّھو

رونا پٹنا ای ظفری کافی نہیں
نیزے چڑھنا حسین توں سِکّھو

ہسدی ہسدی رُک جاندی اے دھی جو ہوئی
دیس پرائے لُک جاندی اے دھی جو ہوئی

بابل دی پگ وِیر دی عزت خاطر چندری
ٹُٹّے نہ تے جھُک جاندی اے دھی جو ہوئی

نِکّی نِکّی گل تے روسے پاون والی
اک دابے وچ مُک جاندی اے دھی جو ہوئی

بوڑھاں ہیٹھاں پُھٹّی ہوئی بُوٹی وانگوں
اُگدے اُگدے سُک جاندی اے دھی جو ہوئی

پیو دی قبر تے جا کے ظفری رولیندی اے
مال و زر تے تُھک جاندی اے دھی جو ہوئی

ڈھولے ماہیئے ٹپّے گاواں وطناں تے
اُجڑی رہتل فیر وساواں وطناں تے

روزہ رکھ کے منگ دعاواں میرے لئی
اِس واری میں عید مناواں وطناں تے

دل کر دا اے ویزے کامے ساڑ دیاں
یار پرانے لبّھن جاواں وطناں تے

روٹی اُتّے ساگ تے پیڑا مکھّن دا
ماں دے ہتّھوں جا کے کھاواں وطناں تے

پردیساں وِچ رو رو عرض گزاراں میں
شالا ہون نہ ہوکے ہاواں وطناں تے

دھرتی ماں دا سینہ وانگ مسیتاں دے
میں وی جا کے سیس نواواں وطناں تے

چندری لِکھ کے گھلیا ظفری چِٹّھی وِچ
تینوں کوکاں مار بلاواں وطناں تے

O

چانن تُوں بِن کر نہ سکیا انبر واس گزارا
چن دے بوہے آن کھلوتا سرگی والا تارا

لگدا اے سجناں تینوں حالے جھوٹھ دا ول نہیں آیا
مُکھڑا چُغلی کر جاندا اے جد وی لاویں لارا

یاد تری نے آ کے میرے پوہ نُوں چیتر کیتا
جے تُوں آپے آ جاندا تے مُکدا اندروں ٹھارا

میرے آن توں پہلاں اوہنے بوہے پُھلّ سجائے
ویڑھے گوتی پھیری نالے گندھ تے لایا گارا

تیرے لیکھاں وِچّ فراق دی رات کدے نہ آندی
مُکھ نُوں سُورج کر لیندا میں چلدا جیکر چارا

ایہہ نہ ہووے یاری وانگوں ویر وی کر نہ پائیں
گولی جد تُوں ماریں مینوں ہتھ نہ کنبے یارا

تیری بے پرواہی بیبا چِت نوں چیری جاوے
جسراں لکڑی اندر ظفری پھر دا جاوے آرا

جھل پلکاں دی مار وے ڈھولا چِت سڑداے
لڑ نہ جاندی وار وے ڈھولا چِت سڑدے

ہجر دا بھانبڑ بال کے دیوے لبھناں ایں
انج نہ قہر گزار وے ڈھولا چِت سڑداے

اپنے وال کھلار وے میرے سینے تے
مینوں اندروں ٹھار وے ڈھولا چِت سڑداے

سجناں باہجوں صدیاں وانگر لگدے نے
جیون دے دن چار وے ڈھولا چِت سڑداے

اڈّھی رات نوں دس کھاں کہڑے دفتر وچ
ہوون کاروبار وے ڈھولا چِت سڑداے

مولا دی سونہہ تیرے سر توں وار دیاں
بنگلا کوٹھی کار وے ڈھولا چِت سڑداے

جے تُوں ظفری ہور کسے وَل تکیا تے
میں نہیں بچنا یار وے ڈھولا چِت سڑداے

کہڑا بچیا کہڑا پھسیا دسّاں گے
اگّاں اُتے کہڑا نچیا دسّاں گے

کہنے کہنے بیٹھ تماشا تکیا سی
کہنے تینوں جا کے دسیا دسّاں گے

گنتی پوری ہوجاون دے لاشاں دی
کہڑا لڑیا کہڑا نسیا دسّاں گے

کہنے دیوا بال کے باری کھولی سی
کسراں تیر نشانے وجیا دسّاں گے

جھلّا کر دا سی پرچار محبت دا
عُمروں پہلے کسراں مریا دسّاں گے

وِچ کچہری دھاڑاں مار جو رویا سی
دِھی دا بابل کاہنوں ڈریا دسّاں گے

تیتھوں اوہلا رکھیا اے نہ رکھنا اے
کھڑ جا پورا ظفری اڑیا دسّاں گے

ساہ ہاڑے پاندے نیں اج روح کُرلائی اے
دو وقت دی روٹی نے جِند سُکنے پائی اے

ماں ورگی ہستی وی بھکھاں توں ہر جاندی
جو کُکھ وچ پالے سی اج ویچن آئی اے

رجّے نوں دِسیا نہیں، بھکھے نے تکیا اے
روٹی دی بُرکی وِچ رب شکل وکھائی اے

چرخا پئی کتدی اے پیڑاں دی پُونی دا
صدیاں توں چن اُتے بیٹھی جو مائی اے

بھاویں راہ وکھری اے منزل اک دوہاں دی
میں کن پڑوائے نیں تُوں جھانجھر پائی اے

بوہا بند سورج دا میں ہوون نہیں دینا
میں ڈیگر ویلے دی کُنڈی کھڑکائی اے

O

سدھراں نوں پرچا میں چھیتی آواں گا
رِیجھاں نوں سمجھا میں چھیتی آواں گا

ہتھ تے سُوہی سر تے کالی مہندی تُوں
چھیتی چھیتی لا میں چھیتی آواں گا

دِھی دا لہنگا پُت دا سِہرا گھلیا اے
پورے کرلئیں چا میں چھیتی آواں گا

تیرا رُوپ سروپ تے بچپن بچیاں دا
دِتّا وقت گنوا میں چھیتی آواں گا

رب دے گھر وِچ دیر تے ہے پر نھیر نہیں
آس دا دیپ جگا میں چھیتی آواں گا

خورے کوئی کاگ بنیرے آ بیٹھے
چھت تے چُوری پا میں چھیتی آواں گا

پردیساں وِچ رہ کے ظفری لِکھّے جو
گیت ملن دے گا میں چھیتی آواں گا

○

نکّو نک تُوں کیتا سی میں بُھلیا نہیں
ہمت میری ویکھ میں فِر وی ڈُلھیا نہیں

جس بوہے توں پار اڈیکے راہ مینوں
میتھوں اج تک اوہو جندرا کُھلیا نہیں

گل وچ کفنی پائی کن پڑوائے نیں
من مرضی دا جوگی آں میں رُلیا نہیں

دریا دی اوقات نہیں مینوں ڈوب لوے
گل بس اینی اے میں حالے پُھلیا نہیں

ایہو طے ہویا سی اج ای مرنا اے
میں رج پیتا زہر ترے توں گُھلیا نہیں

منیا میرا عشق زُلیخا ورگا نہیں
پر تُوں وی تے اٹّی دے مُل تُلیا نہیں

رائیں خاطر نچّاں ہو کے علوی میں
بُلھے ورگا نھیر ظفر تے جُھلیا نہیں

O

جھوٹھ غلو دے نیھرے کڈھ دے شعراں چوں
حُوراں ورگے چہرے کڈھ دے شعراں چُوں

جے تُوں کن پڑوائے ہُوندے دِس پیندا
نقلی جوگ دے پھیرے کڈھ دے شعراں چُوں

بُھکھاں پِیڑاں چِیکاں بارے لِکھ جھلیا
زُلفاں ناگ سپیرے کڈھ دے شعراں چُوں

اکھراں راہیں عقلاں دے در کھولی جا
بانہواں والے گھیرے کڈھ دے شعراں چُوں

ایہو لوڑ سمے دی آس دے بوٹے لا
مایوسی دے ڈیرے کڈھ دے شعراں چُوں

سانجھے دُکھ سُکھ سانجھے سُفنے ہوون دے
کیہ تیرے کیہ میرے کڈھ دے شعراں چُوں

اوہناں بارے لِکھ جو کھا گئے وطناں نُوں
ظفری نین لُٹیرے کڈھ دے شعراں چوں

○

میں دھرتی دی تیہ نوں تول کے بیٹھاواں
دریا دے وچ مصری گھول کے بیٹھاواں

اج کل میرے چار چوفیرے خوشبو اے
میں پُھلاں دے سینے کھول کے بیٹھاواں

اکھّاں دے مُڈھ بیٹھی کالک دَسدی اے
میں خواباں لئی نیندر رول کے بیٹھاواں

کجھ کنڈے کجھ لھواے میرے ہتّھاں وچ
لیکھاں دی کنڈیاری پھول کے بیٹھاواں

میرے ول نہیں توپاں دا اج منہ ایویں
منصف مُوہرے سچ نوں بول کے بیٹھاواں

تیری چُنّی ورگے تارے لبھّے نہیں
اپنا گُلّ جہان پھرول کے بیٹھاواں

جد تک دم وچ دم سی پل وی رکیا نہیں
سچ آکھاں تے ظفری ڈول کے بیٹھاواں

○

شِکر دپہرے نھیرا ہویا اللہ خیر کرے
خورے سورج کِتّھے مویا اللہ خیر کرے

ایتھوں بُجھ لے حالت ہونی کیہ مظلوماں دی
ہِمّت دیون والا رویا اللہ خیر کرے

ٹوٹے ٹوٹے پُت دا جُثّہ بُڈھی مائی نے
مولا جانے کیویں ڈھویا اللہ خیر کرے

لگدے اوہنے فیر کسے نوں مارن جانا اے
خنجر قاتل نے نہیں دھویا اللہ خیر کرے

پُت کمیاں دے ویکھیں اک دن پگّاں بھنّن گے
رِیجھاں آس دا ہار پرویا اللہ خیر کرے

حال زمانے ظفری کرب دی واہی بیجی نے
آدم وِچ پنجالی جویا اللہ خیر کرے

ڈھولن میرے اکھراں اندر
جسراں پانی برفاں اندر

چاک گمائی جاوے سوہنا
چِت نوں پا کے چکراں اندر

تیرا میرا ملنا اوکھا
تُوں پھسیا ایں فرقاں اندر

ہاسے ونڈن والے اکثر
پالی پھر دے مرضاں اندر

ماں بولی بارے جد لکھیا
اکھّر چمکے لفظاں اندر

اکھّاں پھیر کے ملیا ماہی
ہجر میں ڈِٹھّا وصلاں اندر

آس دی ڈوری ٹُٹّی ظفری
ریجھاں موئیاں سدھراں اندر

○

بابل رویا، جم کے مینوں ماں کُرلائی
لیکھاں پٹّی میں دُنیا تے کاہنوں آئی

ویر نوں پوری مینوں ادّھ پچدّی لبھّی
میری روٹی پاروں تُھڑ گئی ڈھیر کمائی

سوہرے گھار نہ پیکے میرا ٹھور ٹھکانہ
خوف نگر وِچ وسّاں پیڑاں دی میں جائی

آدم زادے مینوں پیر دی جُتّی سمجھن
رولن ایویں، جیویں ہووے پیریں پائی

اوہناں بھیڑے اکھراں نوں رب دوزخ پائے
تن واری آکھن تے اُجڑے گُلّ خدائی

رحمت مینوں کہہ کے رب نے جگ تے گھلیا
نالے میرے پیراں تھلّے بہشت وچھائی

ظفری رکھ کُرلاٹ مرے تُوں شعراں اندر
خورے دنیا سن لے تیری حال دُہائی

○

چھتّن لگیاں پکّے کوٹھے
ڈھانے پیندے کچّے کوٹھے

خود غرضاں دی رہتل اندر
نِکیاں گلیاں وڈّے کوٹھے

پیلی وِچ پنیری دی تھاں
زِیویں داراں گڈّے کوٹھے

ویڑھے دے وِچ گندھاں پاون
بھائیاں دے وِچ پھڈّے کوٹھے

نِیندر کولوں اِٹّاں کھو کے
جگراتے نے چھتّے کوٹھے

بس اِک پل لئی دھرتی کنبی
انساناں وِچ وجّے کوٹھے

پکّھی واساں دے لڑ لگ کے
ظفری پچھّے چھڈّے کوٹھے

پردیساں وِچ کھجّل ہویا، خاک جوانی کر کے
ہجر وچھوڑے درد کمائے، نقل مکانی کر کے

کن پڑوائے پٹ وی چیرے، ٹُٹّے تیر چلائے
کیہ دسّاں کیہ کیہ نہیں کیتا، اک مرجانی کر کے

قِصّے اندر چُپ سی وٹّی، شاید کجھ کردار
لیکھک بیٹھا سوچ رہیا سی، ختم کہانی کر کے

سُک چلیا میں مُک چلیا میں، پربت ہاڑے پائے
دریا کولوں چل نہ ہویا، فیر روانی کر کے

کملے اُتّے رب سوہنے دی، رحمت کھُل کے وسّی
ویڑھا بہشت بنایا میرا، اج دھی رانی کر کے

امر خدا دا ہویا، مینوں کُن نے ابدی کیتا
روح دوامی کیتی اوہنے، جسم نوں فانی کر کے

اوہنے ظفری تینوں تیری، منزل تے لے جانا
مصر دا تخت سجایا جیہنے، اِک کنعانی کر کے

تُوں بُوہے تے آنا چھڈیا
میں وی الکھ جگانا چھڈیا

شعر میں کہنے چھڈ دیواں گا
جے تُوں سُرمہ پانا چھڈیا

قسمے وہابی ہو جاواں گا
توں دربار جے آنا چھڈیا

تیری جھانجھر نے چُپ وٹّی
میں وی ڈھول وجانا چھڈیا

دُنیا پِھکّی ہو جاوے گی
جے تُوں نچنا گانا چھڈیا

عشق مُشک دا لُکنا اوکھا
میں تے بھیس وٹانا چھڈیا

ظفری جا پردیسیں وسیا
تُوں جد پنڈ پرانا چھڈیا

○

خیراں ہوون کلّم کلّا بیٹھا اے
سوچن والا ہو کے جھلّا بیٹھا اے

بیلے دے وِچ رانجھا باراں سالاں توں
مُنّڈھی دے وِچ لے کے چھلّا بیٹھا اے

جس نے قبرستان تے قبضہ کیتا اے
اج وی اوہدے نال محلّا بیٹھا اے

سکّا تایا کھو کے چھتّ یتیماں دی
پیراں ہیٹھیں رکھّ مُصلّٰی بیٹھا اے

ہوش چ آؤ اگلی واری تہاڈی اے
ظالم جتّھا مار کے ہلّا بیٹھا اے

میرے ساہاں وِچّ محمد عربی اے
میرے لُوں لُوں دے مُڈھ اللہ بیٹھا اے

مولا سب دے ساہویں تکڑی تولیں نہ
ظفری لے کے خالی پلّا بیٹھا اے

○

ایہہ نہ سمجھیں تُھڑ کے آیاں
میں منزل توں مُڑ کے آیاں

کلّا خط نہیں گھلیا تینوں
اکھراں نال میں جُڑ کے آیاں

میں دریا تے کاٹھی پائی
لوکاں پانے رُڑھ کے آیاں

یاد تری دی چکّی دے وِچ
پِسیا نہیں مَیں پُڑ کے آیاں

پریاں نوں ٹھکرا کے ظفری
میں یاراں لئی مُڑ کے آیاں

○

کندھاں کوٹھے رووَن گے میں رونا نہیں
مینوں میں وِچ لبھّیں گا میں ہونا نہیں

سُنیا وِیر، بلوچ دے کیچوں ٹر پئے نیں
نیندر پایا گھیرا پر میں سونا نہیں

لُوں لُوں دے مُڈھ الکھ جگایا وصلاں نیں
ہجراں نوں میں تسبیح وِچ پرونا نہیں

جس دی خاطر اُچّا کیتا بوہے نوں
اوسے ڈاچی ویڑھے آن کھلونا نہیں

پورے چن دے وانگر چڑھ کے آ سجناں
مینوں ہور گوارا اڈّھا پوّنا نہیں

پگّ تری دا پایا گل دوپٹّا میں
لمس ترا نہ مُکّے ظفری دھونا نہیں

○

شالا ہون عطا گُجھ مصرعے
جھڑے ہون جُدا گُجھ مصرعے

وانگ فقیراں اَلکھ جگاواں
کاسے دے وِچ پا گُجھ مصرعے

لِکھنا چاہیا لِکھ نہ سکیا
گھلے فیر خُدا گُجھ مصرعے

گُجھ ہوندے نیں ماواں ورگے
رو رو دین دُعا گُجھ مصرعے

میں وی شاعر منیا جاندا
جے تُوں دیندا گا گُجھ مصرعے

چُپّ چپیتے غزلاں اندر
اگّاں دیون لا گُجھ مصرعے

لِکھدا نہ تے رل کے مینوں
ظفری جاندے کھا گُجھ مصرعے

O

پچھلی عُمر جنازہ چُکیا موڈھے اُتّے فرضاں دا
دسّو قبرے پاواں کیویں ڈھیر میں جِیند یاں سدھراں دا

جِنّے سون مہینے اندر دُھپ سورج تُوں منگی اے
اوہ پُتّر گھمیاراں دا اے یا سوداگر برفاں دا

تعظیماں دے کھیتاں اندر اُگ پئے گھاء بدکاری دے
شرماں دے کھوہ سُک گئے بیبا سوکا پے گیا قدراں دا

قُطباں غوث ابدالاں کولوں بھید میں ایہو پایا اے
تارے تھلّے رہ جاندے نیں پندھ نہیں مُکدا فقراں دا

پہلے درد مرے نوں ویکھیں بعدوں ویکھیں بحراں نوں
جے اکھیاں چوں اتھرو ڈھے پئے بھار نہ تولیں اکھراں دا

تیتھوں پہلاں سینے اندر آس دے دیوے جگدے سی
تیری خاطر گھار بنایا دل چندرے نوں مرضاں دا

میں ویلے دے مُرشد کولوں بس ایہو گل سِکّھی اے
ہاسے ہون یا رونے ظفری بندہ بیلی غرضاں دا

○

منہ تیرے تے سچ کہنا اے سُن لے شاہا
گلما تیرا پھڑ لینا اے سُن لے شاہا

انصافاں دے پلڑے دے وِچ تُلناں پینا
کر داسیں جو ہُن سہنا اے سُن لے شاہا

تیری خاطر ہور کسے نہیں پھاہے لگناں
تیرا تیرے گل پینا اے سُن لے شاہا

ویکھیں اِک دن جُھگیاں والے راج کرن گے
جبر دے محلاں نے ڈھینا اے سُن لے شاہا

سچ دے چانن دھرتی انبر روشن کرنا
چوڑھ دا انیھرا نہیں رہنا اے سُن لے شاہا

نہ پھر وِچّ غرور تکبر رُل جاویں گا
ایسے تینوں لے بہنا اے سُن لے شاہا

دل دے تخت بیٹھانا یار ظفر دے ورگا
ماں بولی دا جو گہنا اے سُن لے شاہا

من مندر وِچ شیطان نہ رکھ
آٹے دی تھاں تے چھان نہ رکھ

تُوں سچ وچ جھوٹھ ملایا اے
ہُن سر اُتّے قرآن نہ رکھ

کجھ چج دے شعر سنا مینوں
میرے اگّے دیوان نہ رکھ

اپنے اندر وی جھاتی پا
لوکاں اُتّے بہتان نہ رکھ

میں من مرضی دا مالک آں
میرے اگّے فرمان نہ رکھ

جو اکھ نوں نیواں رکھے نہ
گھر اندر اوہ مہمان نہ رکھ

چھڈ بُوہا ویڑھے آ بیٹھے
ظفری ایسا دربان نہ رکھ

O

تیری خاطر دریا نال جے بِھڑیا نہیں
وصل ترے دا نلکا وی تے گِڑیا نہیں

جس دے مُوڑے بہہ توں وال سنوارے نیں
اللہ جانے شیشہ کیویں تِڑیا نہیں

دل کردا اے پتّی پتّی ہو جاواں
ویکھ کے مینوں مُکھڑا تیرا کِھڑیا نہیں

اج وی مینوں تیرا کہہ، سب ہسّے نیں
خورے اج کیوں اِس گل تے میں چِڑیا نہیں

عشق دے دُھوہ وچ تن من زخمی کیتا اے
چھال میں آپے ماری اے میں رِڑھیا نہیں

میں دشمن دا جُثّہ پولا کر دیندا
ظفری بھوراں وانگ اجے میں چِھڑیا نہیں

○

شاموں شامیں ڈُبّے تارے
رات نے جگنو پھڑ پھڑ مارے

دل دا ناگا پربت رویا
اکھ دے چشمے ہوگئے کھارے

سدھراں دی زِیویں نوں واہ کے
خواباں دے مَیں تُخم کھلارے

تِیلے چُن کے پنڈ جد بنّھی
وٹیاں توں ککھ ہوگئے بھارے

کسرت توں بِن جتنا اوکھا
ہوون بھاویں گامے جھارے

جنہاں لئی تلوار میں چکّی
نکلے کوڑ منافق سارے

چھت دا بچنا اوکھا ظفری
کھاندی پئی اے کندھ ہلارے

گل گل تے ڈرنا ٹھیک نہیں
ہر واری جرنا ٹھیک نہیں

جے مریا نہیں تے جی جھلیا
مر مر کے مرنا ٹھیک نہیں

تیراں نے شور مچایا اے
زخماں دا بھرنا ٹھیک نہیں

موجاں دریا نوں دسیا اے
تیلے دا ترنا ٹھیک نہیں

نیت جے صاف نہ ہووے تے
رب رب وی کرنا ٹھیک نہیں

اج کُھوہ وچ پانی تھوڑا اے
اج مشکاں بھرنا ٹھیک نہیں

تُوں جنگ نوں کھیڈ بنایا اے
تیرے تُوں ہرنا ٹھیک نہیں

اُجڑے رستے تُوں یار ظفر
ہر وار گزرنا ٹھیک نہیں

O

اکھّاں بُھکھیاں رجّے اتھرو
برہوں دے گھر پکّے اتھرو

پوری دید نصیب نہ ہوئی
ہو گئے اَکھ توں اگّے اتھرو

تُوں جس رنگ دا لہنگا پایا
اوسے رنگ دے وگّے اتھرو

یاداں دی تند چرخے پا کے
ہجر ترے نے کتّے اتھرو

تھوڑی پیڑ پکا لے پہلاں
کیر نہ ایہوں کچّے اتھرو

شیشے وانگوں ٹٹیا پانی
پتھر دل تے وجّے اتھرو

رب وی راضی ہوجاندا اے
ظفری ہون جے سچّے اتھرو

○

ہاواں وِچ پرو کے لِکھیا
اِک اِک اکھرّ دھو کے لِکھیا

اکلاپے دے افسانے نوں
شیشے کولوں کھو کے لِکھیا

جاگ کے لکھدا ٹنگیا جاندا
جو میں راتیں سو کے لِکھیا

جگ نوں گیت خوشی دا جاپے
میں جہڑا رو رو کے لِکھیا

ماں دی شان چ نظم میں لکھّی
ہر اِک لفظ کھلو کے لِکھیا

میرے لئی پیغام خدا نے
ظفری میرا ہو کے لِکھیا

نیکی کر دریا نہیں پانی
آپاں چوک چ فوٹو لانی

کھوٹے کھریاں دے بھاو کنے
رب دی جھوٹھی سونہہ جد کھانی

ماڑے دی میں پیلی کھو کے
پِنڈ وِچ ہور مسیت بنانی

انساناں نوں منہ نہیں لانا
سپّاں اگّے بین وجانی

پھڈّے باز نے پھڈّے پانے
ہووے بھاویں مرگ مکانی

فرض نماز ادا نہیں کرنی
محفل ہفتہ وار سجانی

کیتی بارے پُچھ نہ ظفری
ویکھی جا بس آنی جانی

کہڑا در کھڑکاواں مولا
رُسیاں میتھوں راہواں مولا

دھڑکن دِل نوں کھائی جاوے
گُھٹیا اے دم ساہواں مولا

ویراں نے مُکھ موڑ لیا اے
ٹُٹیاں نے جد بانہواں مولا

سترّ ماواں ورگا ہو کے
کاہنوں ماریں ماواں مولا

تُوں مینوں شاہ رگ توں نیڑے
میں کیوں مکے جاواں مولا

میں کیوں ہیر سلیٹی وانگوں
رانجھن رانجھن گاواں مولا

یار ظفر دی کر دِل جوئی
جگ نہیں سُندا ہاواں مولا

سوہنا درد ہنڈا کے بیٹھا
گل وِچ کفنی پا کے بیٹھا

رائیں خاطر جھانجھر پائی
سیّد فرق مکا کے بیٹھا

رانجھا کن پڑوائی پھر دا
کھیڑا سہرا لا کے بیٹھا

کل وی راہاں وِچ رُلیا سی
اج وی دھکّے کھا کے بیٹھا

چاہ دا پنچھی رُکھّاں اُتّے
گیت ملن دے گا کے بیٹھا

ڈھولن آوے یا نہ آوے
ظفری نین وچھا کے بیٹھا

سوگ سیاپے ہاواں ہوکے
کیہ کُجھ کھٹیا تیرا ہو کے

اج وی اُجرت لبھّی ناہیں
اج وی بچّے سون گے رو کے

روٹی روٹی جپدا جاواں
بھکھ نوں تسبیح وِچ پرو کے

ڈِڈھ دا کُھوہ نہیں بھرنا تیرا
ساڈے منہ دے بُرکی کھو کے

میں جُھگّی تُوں محلاں اندر
دوہاں رات گزاری سو کے

ظفری فوٹو شوٹ کراندے
ظالم ماڑے نال کھلو کے

رنگاں دے وِچ گھول کے چیکاں
ہجر دِیاں تصویراں لیکاں

الہڑاں مینوں تک تک ہسّن
طعنے مینوں دین منڈیکاں

میرے کر کے پنڈ تُوں چھڈیا
لایا اے بہتان شریکاں

اپنے خط تے چھاپاں چھلّے
لے جاویں تے مُکن فٹیکاں

اج ای پھاہے لا دے مینوں
قاضی رکھ نہ ہور تریکاں

جثے دے وِچ ساہ نہیں ظفری
اکھّاں دے وِچ ہین اُڈیکاں

دِسّن آل دوالے خطرے
کاہنوں ہتھّیں پالے خطرے

دہشت والی اَگ نے ساڈے
ہڈّاں دے وِچ گالے خطرے

سرحد اُتّے پِنڈ اے ساڈا
آپاں ہِک تے بالے خطرے

اُس توں بہتر گُھپ ہنیرے
جے کر ہون اجالے خطرے

پہرے داراں فرض نبھا کے
شالا ہوندے ٹالے خطرے

سچیاں کھریاں کر کے ظفری
کیتی جان حوالے خطرے

موتاں دا سامان بنائی بیٹھے آں
سپّاں نوں پردھان بنائی بیٹھے آں

ویری تے ہن گھر وچ وٹّے مارن گے
مالک جد دربان بنائی بیٹھے آں

مشکل دور کرن دا کہہ کے آئے ساں
ہور نویں بحران بنائی بیٹھے آں

رب دے فرماناں نوں رکھّ غلافاں وِچ
مُلّاں نوں قرآن بنائی بیٹھے آں

لوکاں بھاویں غزلاں دا ناں دِتّا اے
پیڑاں نوں دیوان بنائی بیٹھے آں

منیا اے مشہور نہیں آں پر ظفری
اپنی اِک پہچان بنائی بیٹھے آں

چِت دے نال کراں تکرار
مُڑ مُڑ چیتے آوے یار

میں تے اوسے ویلے ہریا
جد میں پایا گل وِچ ہار

مینوں تے اوہ میرا جاپے
مُلّاں جی نوں تھانیدار

عشق سمندر دے وِچ عاشق
میں نہیں ویکھے لگدے پار

چاروں پاسے یار دی نگری
چن ماہی دے بیلی چار

پچّھم ولّوں آن ہواواں
ظفری دیون سینے ٹھار

دِل دی رہنی دل دے اندر
لنگ جانا اے فیر دسمبر

سال نویں وچ روگ پرانے
سُکّی دھرتی رُسیا انبر

ٹھیکداری قائم رہنی
ہووے مسجد بھاویں مندر

باراں مہینے رجنا آیاں
اک دوجے نوں کہنا کافر

مہنگائی نے ڈھول وجاناں
بھکھاں نچنا ں پا کے جھانجھر

خون دے وگدے دریا ظفری
شالا کرن نہ لال سمندر

○

لیکھاں پٹیا ہس نہیں سکدا
عاشق پیڑ توں نس نہیں سکدا

نیویں ٹہنی پھل لگدا اے
اُچّا بدّل وس نہیں سکدا

جس دی خاطر شاعر بنیا
اوہدا ناں میں دس نہیں سکدا

ہتھ وچ میرے رنگ دے پتّے
چال تری وچ پھس نہیں سکدا

پیار نگر دا کوچہ ظفری
دوجی واری وس نہیں سکدا

O

پِیڑاں دے وس پا جاندا اے
وقت جوانی کھا جاندا اے

ہڈّاں دا ست کڈھ لیندا اے
ہتھّیں لٹھّ پھڑا جاندا اے

چاروں شانے چت کر دیندا
ظالم کنڈ لوا جاندا اے

اکھ دا چانن کھو کے بھیڑا
چانن سر بیٹھا جاندا اے

خورے کاہدی چھیتی ایہنوں
ویلہ وانگ ہوا جاندا اے

اکلاپے دے نال ملا کے
یاداں دے لڑ لا جاندا اے

دِھیّاں پُتّر دے کے ظفری
ماپے مار مکا جاندا اے

○

جے ٹُریا تے رُکنا نہیں میں
آئی توں بِن مُکنا نہیں میں

میرا مرشد کربل والا
ظالم اُگّے جھُکنا نہیں میں

اُچّی تھاں تے یاری لائی
نیویں جاہ تے ڈُھکنا نہیں میں

عشقے دا گُھوہ وگدا میرا
راوی وانگوں سُکنا نہیں میں

تیر دے وانگوں سینے وجنا
کلے وانگر ٹھکنا نہیں میں

موت دا جشن منانا ظفری
آئی ویکھ کے لُکنا نہیں میں

○

وکھرا جُھگّا پایا کاہنوں
گُوڑا ساتھ ونجایا کاہنوں

چُپ رہندا تے مُک جانی سی
گل نوں ہور ودھایا کاہنوں

جہنے تینوں کُکھ وِچ رکھیا
اوہنوں نُکرے لایا کاہنوں

مُکھ پرتا کے بہنا سی تے
کوُکاں مار بلایا کاہنوں

ہار نہیں ایہہ ہار اے گل وِچ
ڈُٹھّے نوں تُوں ڈھایا کاہنوں

اپنے آپ نشانے تے ساں
خورے تیر چلایا کاہنوں

بے وزنا بے بحرا سی تے
گیت مرا تُوں گایا کاہنوں

جے تُوں گل نہیں کرنی ظفری
دس کھاں فون ملایا کاہنوں

ڈاکو پھردے نگری اندر
لُٹدے ویکھے وردی اندر

بچّہ انڈے وچ رہیا سی
ننگے پیریں سردی اندر

ہنجو چُغلی کردے پئے نیں
''ہاں'' نہیں لبھّی مرضی اندر

کُنڈی دا تے بہانہ بنیا
دریا مویا مچھی اندر

بیج دے اندر بوٹا وسّے
نسلاں وسّن نسلی اندر

ویری ویکھ کے نسیا بھیڑا
جگرا نہیں سی جگری اندر

پچھیاں سطراں دسیا ظفری
اتھرو وی سن عرضی اندر

سر دے کے سرناواں لِکھیا
عشق دا پترا ہاواں لِکھیا

رانجھے پنّوں مِرزے وانگوں
میں وی خورے جاواں لِکھیا

جگ تے کوئی رُلدا ناہیں
ہوندا لیکھ جے ماواں لِکھیا

سورج میرا ویری ہویا
دُھپّاں نوں میں چھاواں لِکھیا

برہوں دے اگ سینے لا کے
گیت ہجر دا گاواں لِکھیا

چِت نوں چیرا لا کے ظفری
آ جا کھول وکھاواں لِکھیا

اپنے آپ نوں مار لیا اے
ساہ دے کے سنکار لیا اے

عشق دی ہٹی ویکھی سی پر
سودا پہلی وار لیا اے

ساڈا چُلہا ٹھنڈا ہویا
تُوں تے سینہ ٹھار لیا اے

پٹ نوں چیرا لا لے مِترا
کچّے مینوں تار لیا اے

لگیاں دی اوہ قدر پچھانے
جس نے منگ کے یار لیا اے

ڈھڈاں اُتے پتھر بنھے
رجیا پہریدار لیا اے

باراں کلے ویچے ظفری
دس مرلے دا گھار لیا اے

○

ڈر دا پربت چڑھنا پینا
امن دی خاطر لڑنا پینا

جے تُوں اگّ بجھائی نہ تے
اِک دن تینوں سڑنا پینا

ماڑے دے پیغام نُوں شاہا
اکھّاں کھول کے پڑھنا پینا

صرف مذمّت ہُن نہیں چلنی
ہتھ ظالم دا پھڑنا پینا

باغ دی خاطر ہُن ہر پُھل نوں
اِک دھاگے وچ جڑنا پینا

گلاّں راہیں گل نہیں بننی
سینہ تان کے کھڑنا پینا

ظالم دی ہر چال نوں ظفری
مُونجی وانگوں چھڑنا پینا

وِچھڑن دی اج برسی اے
تاہیں تے اکھ پھڑکی اے

بُلّھے شاہ نوں پڑھ کے میں
لکھی اج سی حرفی اے

لگدا اے ہڑ آوے گا
بدلی جیویں کڑکی اے

جھگی دی رب خیر کرے
محلاں وِچ اگ بھڑکی اے

جہل دا سینہ پاڑاں گا
ہتھ وچ عِلم دی برچھی اے

سب دی سُن کے یار ظفر
کرنی من دی مرضی اے

○

ڈُبّے بیڑے تارے نہیں میں
پر لائے وی لارے نہیں میں

راہ تے جُھگّی پا تے لئی اے
بھاویں محل اسارے نہیں میں

جُثہ پھوک اُجالا کیتا
کیتے غیر سہارے نہیں میں

مِٹّھے گوڑے پی جانا واں
پانی پیتے کھارے نہیں میں

ساہ دی بازی ہر چلیا واں
ویکھ لے سفنے ہارے نہیں میں

میرے گھر وی بیری اُگّی
تاہیں وٹّے مارے نہیں میں

نہیں آنا تے نہ آ ظفری
راہیں نین کھلارے نہیں میں

جد پیڑاں وچ رو نہ ہووے
اوہ ہوندی اے جو نہ ہووے

پتھّر اُتّے لِیک دے وانگوں
مُکھ دی کالک دھو نہ ہووے

رجّے گھر دے کُتّے بُھکّے
اکھّاں دا رج ہو نہ ہووے

جے میں دن وِچ خون نہ بالاں
راتیں چند دی لو نہ ہووے

دوڑن دا ول دسّے مینوں
جِس توں آپ کھلو نہ ہووے

منیا تگڑے یار نے تیرے
ماڑے نال دھرو نہ ہوووے

یاراں توں بِن ظفری جسراں
پھُلاں وِچ خوشبو نہ ہووے

ویکھ شکاری جاندا اے
قہر گزاری جاندا اے

انساناں نوں چیرن لئی
لے کے آری جاندا اے

زہر دا راکھا وستی ول
کھول پٹاری جاندا اے

جتّھا پت نوں لُٹّن لئی
وارو واری جاندا اے

جگ تے رب دی جنّت وی
پُھوکی ساری جاندا اے

جے کر لڑنا حل نہیں تے
اوہ کیوں ماری جاندا اے

ظُلم نُوں روکن والا ظفر
ہتّھ پساری جاندا اے

اپنے لئی وی سریا نہیں تُوں
خورے کاہنوں مریا نہیں تُوں

پورے پِنڈ دی پگ تُوں رولی
کلّم کلّا ہریا نہیں تُوں

مال یتیماں دا تُوں کھاہدا
قہر خدا دا ڈریا نہیں تُوں

تیری خاطر بول رہیا ساں
میری گل وی جریا نہیں تُوں

میرے کاسے ول کیہ تکناایں
اپنا بٹھّل بھریا نہیں تُوں؟

پانی دے وِچ پانی ہوئیوں
ظفری ڈُب کے تریا نہیں تُوں

○

جہڑا گھار بنا سکد ا اے
اوہ کندھاں وی ڈھا سکدا اے

اگ تے پانی پاون والا
ویکھیں تیل وی پا سکدا اے

جہڑا رج کے بھُکھّا ہووے
اوہ قلبوت وی کھا سکدا اے

وصل دے نغمے گاون والا
گیت ہجر دے گا سکدا اے

کُوکاں اندر ہُوک جے ہووے
جاون والا آ سکدا اے

امرت گھول پلاون والا
ہتھّیں زہر پلا سکدا اے

منہ نوں سی کے بیٹھا ہویا
ظفری ڈھول وجا سکدا اے

○

پالن والے تکدے رہ گئے
چور اُچکّے فصلاں گھہ گئے

رو کے وی تے جرنی سی نا
پیڑ ہجر دی ہس کے سہہ گئے

چن توں ڈر گئے فیر وچارے
تارے دھرتی اُتّے لہہ گئے

چیچی پھڑ کے ٹُر دے سی جو
اُڈ کے اساناں تے بہہ گئے

دل نوں مان تران سی کِنّے
اِکّو واری سارے ڈھہہ گئے

کم ظرفاں دی یاری کھوٹی
ظفری خوب سیانے کہہ گئے

○

''میں'' تے جندرا لا نہیں ہویا
عشق دا بوہا وا نہیں ہویا

گل وچ مالا ہتھ وچ تسبیح
ساتھوں الکّھ جگا نہیں ہویا

نفلاں دے چکّر وچ پھس گئے
اک وی فرض ادا نہیں ہویا

اکھّر اکھّر چھان کے لکھیا
گیت اجے تک گا نہیں ہویا

ہونٹ شرابی چانن جثّہ
میتھوں چھڈ کے جا نہیں ہویا

غزلاں دے وِچ آ وڑیا اے
چندرا درد لُکا نہیں ہویا

عشق نوں متھّا ٹیکاں کیویں
ظفری یار خدا نہیں ہویا

○

پیراں تھلّے رکھ دریا ٹُر دا جا
اپنے رستے آپ بنا ٹُر دا جا

رب دی سونہہ آپاں اِک مِک، ہونا سی
ہوندا جے نہ مُکّ مُکا ٹُر دا جا

چھِل نہ زخماں نوں، جھلیا دارو کر
ایہویں گل نہ ہور ودھا ٹُر دا جا

سُکھ ونڈن والے خوشیاں لُٹدے نیں
اپنی پیڑ نوں آپ ہنڈا ٹُر دا جا

جے تُوں رُکیا، قسمیں مر جاویں گا
جے تُوں کرنا بچّ بچا ٹُر دا جا

○

قاتل نوں منایا اج آپے
مقتل وی سجایا اج آپے

خنجر نوں میڈل وانگوں میں
سینے تے لایا اج آپے

اپنی چُھوڑی تے بہہ کے میں
رج وین وی پایا اج آپے

پھٹّے تے رکھ کے میّت نوں
میں غسل دوایا اج آپے

ڈیگر توں بعد جنازہ سی
میں آپ پڑھایا اج آپے

میں اپنے ناقص جثے نوں
ہتھیں دفنایا اج آپے

میں آپے اپنی تُربت تے
پُھلاں نوں وچھایا اج آپے

کوڑا وٹّا جو کیتا سی
لوکاں نوں کھوایا اج آپے

گل ظفری ایتھے مُکدی اے
میں یار گنوایا اج آپے

تُوں کہنا ایں مر جانا اے میں نہیں مرنا
اپنے دوجے گھر جانا اے میں نہیں مرنا

لوکیں مینوں گلاں دے وچ یاد کرن گے
میں کجھ ایسا کر جانا اے میں نہیں مرنا

پیلا چہرہ، ساہ دی بندش، جسم دی آکڑ
ویکھ کے سجناں ڈر جانا اے میں نہیں مرنا

درداں ہجراں سدھراں پیڑاں دے وِچ ڈُبیا
آخر جُثّہ تر جانا اے میں نہیں مرنا

مینوں جد ملک الموت نے کیہا چل چلیئے
چُم کے اوہدے پر جانا اے میں نہیں مرنا

ظفری میں زندا رہنا اپنے شعراں وِچ
موت نے میتھوں ہر جانا اے میں نہیں مرنا

خاکی چِٹّے کالے پتّھر
ویکھے آل دوالے پتّھر

کجھ مسلک کجھ لیڈر پوجن
لوکاں فیر بنالے پتّھر

بچیاں نوں پرچاون دے لئی
ماں ہانڈی وِچ گالے پتّھر

راہ تیری توں چُن کے آپاں
مندری وِچ جڑالے پتّھر

اوہدے ہتھ سی رنگ دے پتے
ہو گئے ساڈے چالے پتھّر

شیش محل وِچ رہ کے اوہنے
خورے کِسراں ٹالے پتھّر

مزدوراں دے ہتھ وچ ظفری
آخر ہو گئے چھالے پتھّر

○

ککھ جد بھارے ہوون گے
ٹُک وِچ تارے ہوون گے

مِٹّی ہیرے جمّے گی
پتّھر گارے ہوون گے

پانی اگ ہوا تے چانن
خاک توں وارے ہوون گے

لہندے چڑھدے دکھن پہاڑ
اپنے چارے ہوون گے

رب دی سوہنی دھرتی دے
مالک سارے ہوون گے

خوف دی کنڈ لوانی اے
گھر گھر جھارے ہوون گے

تختاں اُتّے یار ظفر
بختاں مارے ہوون گے

گلیاں وِچ پھردے مشٹنڈے
سر تے ٹوپی ہتھ وِچ ڈنڈے

ویکھ مسیتے بہہ کے مُلّاں
روٹی بدلے نفرت ونڈے

مونہوں عِزّت منگنا جسراں
سو سو جُتّی سو سو گنڈے

شِکر دپہرے تارے چمکن
جد اوہ دھو کے زُلفاں چھنڈے

اوہو اصلی ساتھ کہاوے
جہڑا عُمراں تیکر ہنڈے

پینڈے نالوں بہتے ظفری
پیراں دے وچ سُولاں کنڈے

دھڑکن دے وِچ ہڑ وے ماہیا
نبض مری نوں پھڑ وے ماہیا

بانہواں دے وِچ پا کے بانہواں
سینہ تان کے کھڑ وے ماہیا

لعل نگینہ کر کے مینوں
مُندری دے وِچ جڑ وے ماہیا

کُندن ہون توں پہلاں پہلاں
چِت نے جانا سڑ وے ماہیا

لیکھاں میتھوں ویر کمایا
لیکھاں نال تے لڑ وے ماہیا

جتھے توں گل ٹپ گئی ظفری
روح دے اندر وڑ وے ماہیا

گورے ہتھ نوں پیلا کر لے
وصلاں دا کُجھ حیلہ کر لے

تیرے اندر وسدا ماہی
اپنا آپ وسیلہ کر لے

اپنا پینڈا کٹنا آپے
بھاویں نال قبیلہ کر لے

یاداں توں رس لے کے ڈھولا
پھوکا بخت رسیلا کر لے

چن تارے وی آ جاون گے
دل دا انبر نیلا کر لے

تھاں تھاں تے دِل لانا مندا
اِک دلدار سجیلا کر لے

عشق دا سورج چمکاں مارے
ظفری تن برفیلا کر لے

ہتھاں دے وچ ہتھ نہ پائیں
دوروں دوروں گل سمجھائیں

میتھوں ہور یقین نہیں ہونا
ایویں جھوٹھی قسم نہ کھائیں

پانی نوں رت کہہ لئیں بھاویں
ازمائے نوں نہ ازمائیں

ماڑے دے بُوہے وی بھوڑیں
رب دے وانگوں نہ ورتائیں

چِت اپنے وچ جھاتی پا کے
مینوں میرے نال ملائیں

میر تے غالب بُھل جاوے گا
جا کے اوہنوں ہیر سنائیں

ظفری اُچّا ہو جاویں گا
نیواں ہو کے نیویں پائیں

ساہواں وچ جے ساہ نہ ہوندا
گل میرے وچ پھاہ نہ ہوندا

تینوں چھڈ کے جی سکدا تے
تیرے نال نباہ نہ ہوندا

اک دوجے دی سُن لیندے تے
وسدا گھار تباہ نہ ہوندا

فکراں دا ہل چلدا نہ تے
عقل دا کھیتر واہ نہ ہوندا

ہوندی کندھ جے اُچّی ظفری
ویڑھا وگدی راہ نہ ہوندا

پُھل دا سینہ پھول کے بیٹھاں
خُوشبو نُوں میں تول کے بیٹھاں

کل وی نظراں راہواں تے سن
اج وی بُوہا کھول کے بیٹھاں

جیہناں خاطر خاک تُوں چھانی
میں اوہ تمغے رول کے بیٹھاں

سٹ تیری نُوں عزّت بخشی
ایہہ نہ سمجھیں ڈول کے بیٹھاں

تُوں پیویں تے میں وی پیواں
چاہ وچ مٹھا گھول کے بیٹھاں

ادّھوں بُہتے اُٹھ گئے ظفری
میں جس ویلے لول کے بیٹھاں

○

سارے داغ چُھپا آیا واں
چن تے چادر پا آیا واں

کتر کے یاداں والی چُنی
امبریں ٹاکی لا آیا واں

اج نہ سورج اُگّن دیویں
پُورب نوں سمجھا آیا واں

اک پاسے دی چاہت سی نا
میں ہر سانجھ مُکا آیا واں

رکھاں اُتے لیکے ہوئے
سارے حرف مٹا آیا واں

چُپّ نگر دے میلے اُتّے
ہنج دا ڈھول وجا آیا واں

ہویا گیت نہ پورا ظفری
ادھّی نظم سنا آیا واں

○

رل مِل سارے ہولی کھیڈو، ساڈا لہو پچکارو
ڈھوراں ڈنگراں خاطر بولو انساناں نوں مارو

شِکر دپہرے نیھرے ونڈو سورج انھّا کر کے
جد وی جتھّے دِل کر دا اے ظلم دی رات پسارو

اگاں لاون والے ایتھے بالن ہوندے ویکھے
جنہاں آپے سہہ سکدے اوہ اونہاں قہر گزارو

اِک دن اُچّے ہوجاون گے انصافاں دے جھنڈے
خاک نشینی کرنی پینی جبر دیو سرکارو

سُتے تے موئے وچ کوئی بہتا فرق نہیں ہوندا
ہُن وی جے نہ جاگے ظفری مرجاواں گے یارو

○

سپّ ہجر دے ڈسیا بچنا اوکھا اے
زہر لہو وِچ رچیا بچنا اوکھا اے

ادھی رات شکاری جال وچھایا اے
جہڑا پنچھی پھسیا بچنا اوکھا اے

خوشیاں تے پابندی سی پر میں کملا
رون دی تھاں ہسیا بچنا اوکھا اے

جُھگا بدلی گجّن تے وی کنبیا اے
جے کر بدّل وسیا بچنا اوکھا اے

چِٹھی اندر ذِکر سی ٹُٹدے ساہواں دا
پڑھدے سار میں نسیا بچنا اوکھا اے

مونہوں بھاویں ڈھیر دلاسے دتّے سُو
اکھّ طبیب دی دسیا بچنا اوکھا اے

ایہو نظریں آوے انت کہانی دا
ظفری بھانبھڑ مچیا بچنا اوکھا اے

○

میرا دور نوِاں ایں کاہنوں، لِکھّاں گیت پرانے
اکھراں دی بھہّٹھی دے اُتّے ،بُھکھ دے بُھنّاں دانے

جے رب سچّے، شاہا تیری اکھ توں پردا لاہیا
ڈِھڈ دے اُتّے مکُیاں مار کے، پِٹ دے ویکھ نیانے

اُس وستی نوں لنگّے لُولے، لُٹ پُٹ کے نٹھ جاندے
جس وستی دے راکھے ہوون بولے، انُھّے، کانے

غیرت مند دا جینا مرنا، نال انکھ دے ہووے
جس نے پھاہے لگنا ہووے، بھر دا نہیں جرمانے

جے کر قسمت ماڑی ہووے، پکیاں تے مینہ وسدا
سٹیاں اندر پونگر پیندے، بِن موسم توں دانے

نال ہواواں ڈِگّی امبی، تُوڑی وِچ میں دبّی
جے تینوں ایہہ چوری جاپے، لے جا مینوں تھانے

میرے اندر ''میں'' دا بوٹا اج تیکر نہیں سُکیا
جیویں رب دے ہوندیاں جگ تے،قائم نے بُت خانے

ہوئے بال یتیم ظفر ہمسائے روٹی گلھی
پَھُوڑی چکدے سارا ای ہوگئے رشتے دار بیگانے

عِلم دے موتی فکر دی ڈوری دے وِچ آپاں جڑ دے نہیں
کُندن ہونا چاہندے آں پر بھٹھی دے وچ سڑ دے نہیں

نِکّی نِکّی گل دے اُتّے قتل و غارت کردے آں
جِتّھے لڑنا لازم ہووے اوتھے کاہنوں لڑدے نہیں

اک روٹی دی چوری اُتّے پیریں سنگل بنھدے آں
وڈّے مجرم چھڈ دینے آں یا فر بلکل پھڑدے نہیں

جہڑے بانہواں دے وِچ بانہواں پا کے اکثر ملدے سی
لوڑ پئی تے جھوٹھے مونہوں نال اساڈے کھڑدے نہیں

انکھاں والے عزتاں اُتّوں وار حیاتی دیندے نیں
تیرے وانگوں کر تقریراں گُھرنے دے وِچ وڑ دے نہیں

باجھ مشقتاں دُنیا اُتّے کسے نہ منزل پائی اے
جے نہ دُھپّاں لگیاں ہوون ظفری مُونجی چھڑدے نہیں

[پچھان]

ظفر اعوان کنگرہ روڈ سیالکوٹ تے واقع پنڈ ہرپال وچ اکھ کھولی۔ گورنمنٹ ہائی سکول معراجکے توں میٹرک کیتا، جناح اسلامیہ کالج سیالکوٹ توں ایف ایس سی کیتی، یونیورسٹی آف سینٹرل پنجاب لاہور توں بی ایس کمپیوٹر سائنس کرن توں بعد بی ٹی ایچ یونیورسٹی سویڈن توں ایم ایس سی الیکٹریکل انجینئرنگ کیتی۔ 2009ء توں پچھلیاں دی روزی روٹی لئی ڈنمارک وچ رہ رہے نیں۔ ہتھلی کتاب ''کندھاں اُتے گھماں'' توں پہلاں اوہناں دے چار شعری مجموعے چھپ چکے نیں۔ جنہاں وچوں دو مجموعے پنجابی دے ''زیویں سدھراں دی''، ''عمراں دے کھوہ'' تے دو اردو دے ''آرزوئے سحر''، ''مہاجر پرندے'' شامل نیں۔

(ادارہ)

''کندھاں اُتے گھماں'' ڈنمارک وچ وسدے ہوئے شاعر ظفر اعوان ہوراں دا پنجابی شاعری دا نچوڑ لگا اے۔ جیہڑا اوہناں نے ماں بولی دی گٹھڑی وچ رکھدا اے۔ جیویں ظفر اعوان پکا شاعر لگدا اے۔
ظفر ہوراں کندھاں اُتے گھماں اکھایا اے۔ ظفر ہوراں دی شاعری وچوں پنجاب تے پنجابی دی رہتل نظر آوندی اے۔ ظفر اعوان ہوراں نوں رب ہور لکھن دی ہمت دیوے تے اوہ ماں بولی دی سیوا کردے رہن۔ میرے ولوں ''کندھاں اُتے گھماں'' چھپن تے ڈھیر ڈھیر مبارکاں ظفر جی!

بابا نجمی

کندھاں اتے گھماں وچ ظفر اعوان جوانی چڑھیاں سوچاں نال رواں دواں نظر آوندا اے۔ کلام وچ روانی نے ظفر اعوان نوں عام غزل گو شاعراں توں ممتاز کردتا اے۔ ظفر اعوان دی شاعری وچ آمد تے آورد دا اک نویکلا امتزاج اے۔ سمندراں نوں کوزے وچ بند کرن دا ہنر وی جاندا اے۔ کندھاں اُتے گھماں دا ظفر اعوان اُمید دا شاعر اے۔ ناامیدی نوں اوہ نیڑے وی نہیں ڈھکن دیندا۔ ظفر اعوان اپنی گل کہن دا ول جاندا شاعر اے۔ کندھاں اُتے گھماں وچ ظفر اعوان دا اپنا رنگ تے لہجہ موجود اے۔ گھڑی توں گھڑی گل نوں وی اوہ ایس طراں عام کر کے بیان کردا اے کہ اوہدے مصرعے بولدے محسوس ہوندے نیں۔

تجمل کلیم

ظفر اعوان دی شاعری پڑھ کے انج لگدا اے جیویں اوہدے اکھر گنتیاں دیاں پوٹاں ورگے نیں، اوہدیاں غزلاں وچ کوئی انج دی شے اے جیہڑی ہر بندے دے دل نوں چھوہندی اے، اوہدے کول اوہدے غم دی اے محبت دی اے تے ونگاں نوں پونجن دا بہت ودھیا ڈھنگ وی اوہ جاندا اے۔ پنجابی شاعراں دے نال پورے بھار نال کھلوندا اے۔ کئی تھاواں نال لگدا اے پردیس وچ رہ کے ماں بولی دی پوری سیوا کر کے پنجابی پُتر ہون دا ثبوت دے رہیا اے۔ رب اوہدے قلم نوں ہور طاقت عطا کرے تے پنجاب دا ایہہ پتر انج ای ماں بولی دی سیوا کردا رہوے۔

ارشاد سندھو

ISBN: 978-969-544-080-5
نستعلیق Publications
غزنی سٹریٹ، اردو بازار، لاہور
0300-4489310 - 0331-4489310
nastalique786@gmail.com

پہلی گل، ظفر اعوان ہوریں
شاعری نال عشق کردے نیں
دوجی گل شاعری جاندے نیں
تیجی گل انسانی اچھائیاں تے
برائیاں توں واقف وی نیں
''کندھاں اُتے گھماں'' وچ
ظفر اعوان ہوراں
سوچ، مقصد تے درد دی
ایہو جیہی تصویر کھچی اے
جیہی بابا کے کردا۔

بابا سہوتہ

ظفر اعوان دی شاعری وچ آس امید تے اک ایہا نہ جھکن دی صلاح حیاتی دے روشن گھول دا پرچھاواں اے۔ اوہ ماڑے حالاں وچ وی چنگے ویلے دے سفنے نال چلدی ہوئی بھرے نیں۔ ایہناں خواباں لئی اوہ قیمتی دی قربانی دے کے ساہنوں اپنے نال لے کے چلدے نیں۔ ایہہ سوہنے خیالاں دی شاعری دا مجموعہ ساہنوں اپنے نال ملان دا آہر اے۔

ڈاکٹر صغریٰ صدف

بابا بلھے شاہ ہوراں نے آکھیا سی کہ شاعری انسان دے اندر دی گہرائی دا ناں اے۔ ظفر اعوان نے اپنے وطن توں دور رہ کے دی پنجابی ماں بولی وچ شاعری کیتی، مجموعہ کر کے اپنی ہوند پچھانی۔ ظفر اعوان نوں مشکل تے بھاری اکھراں نال اپنے شعراں نوں سنگارن دی بجائے سدھے سادے اکھراں نال ڈونگھی گل کرن دا ول آوندا اے۔ ظفر اعوان نوں غزل کہن دا ول اے تسیں اوہدی غزل نوں بھاویں کسے نقطے نال وی ناپ لو۔ سرتے پیر رکھ کے سمجھدی ایس تیز رفتار زندگی وچ وی چنگی شاعری چھپ چھپے اگے تہانوں گھڑی گھڑی پاسکدی اے اور تہاڈے شعور وچ اپنی ملک بناسکدی اے۔

رشید ندیم (کینیڈا)